

גן דבש מאמץ שטח בר – פעילות קהילתית

מירי כהן מצליח

גן דבש הוא גן עירוני בשכונת בבלי בתל אביב. הגן הוא גן "ירוק מתמיד" שקיבל הסמכה מהמשרד להגנת הסביבה וממשרד החינוך.

בשנת תשס"ט – התמקדנו ביציאה אל הטבע, ושמונו דגש על חוויות בלתי אמצעיות. באביב יצאנו לשטחי בר ולא מצאנו שדה בור פורח. מצאנו מעט סביונים בצידי הדרך. נדהמנו לגלות שעריית תל אביב נהגה בעשר השנים האחרונות לרסס שטחים פתוחים בעיר, בחומר כימי, הקוטל את הנביטה של צמחי הבר לאחר הגשמים. בשל כך לא צמחו צמחי בר בשטחים אלה. רוב האנשים שגדלו בתל אביב נהנו בילדותם מפריחת החרציות והסביונים באביב, מקטיפ ואכילת פרי החלמית, שנקרא בפני הערבים: "חוביזה", ונהנו מפרפרים גם בעיר. חוויה בלתי אמצעית זו הייתה משמעותית בילדותי ולכן החלטנו לאמץ שטח בר (שטח בור). מצאנו שטח במרכז קהילתי (מתנ"ס) בבלי ירושלמי. שטח זה רוסס בקוטלי עשבים כימיים, שהרגו את הנביטה של צמחי הבר. קיבלנו עידוד מברברה אנדרס-מדריכה ארצית לחינוך סביבתי. בשיתוף פעולה עם יהודית ווסט-אחראית חינוך הסברה והדרכה סביבתית עיריית ת"א, מיכל נהרי אגרונומית עיריית ת"א- יפו ומנהלת מתנ"ס בבלי ירושלמי- אורנה סטרולזון, הכרזנו ששטח זה ישמר ולא ירוסס יותר. מתוך כוונה לשמור על החי, הצומח, והדומם. לשטח זה קראנו בינתיים **שטח בר מוגן בבלי**.

פרסמנו בשכונה את העשייה שלנו:

שטח בר מוגן עירוני.

מאחורי אולם הספורט במתנ"ס נשמר שטח בר ביוזמת עיריית תל אביב בשיתוף עם גן דבש ומתנ"ס בבלי.

נשמח עם תצטרפו לפעילות השמירה על הטבע.

בשנת תש"ע – לאחר מספר סיורים בשטח גילינו לשמחתנו שיש פרחים, צמחים שונים ובעלי חיים. שמחנו שהשטח מתעורר לחיים וכי המגוון הביולוגי משתקם לאחר הריסוסים בשטח. נוכחנו לדעת שבמהלך הסיורים דרכנו ורמסנו את הטבע. גודל השטח הוא כדונם, לשם הגנה על הצומח, החי והדומם הקמנו בשיתוף פעולה עם ההורים, שבילים כמו בשמורת טבע.



למדנו וסיכמנו את הנלמד במגדיר קצר שערכנו ובדף הסבר שהעברנו להורים.

וכך הלאה סיכמנו את תגליותינו בסיורים:

הילדים גילו את החרק- אדמון מצוי, אותו מאוד נהנו להחזיק על ידיהם ולשחרר לחופשי בשטח. גילינו בשטח את נמלת הקציר. בתחילה, הילדים דרכו על קן הנמלים ורק לאחר שגילו כי זהו ביתה של נמלת הקציר החליטו להגן על הקן: סימנו את שטח הקן על מנת שלא ידרכו על בית הנמלים ושמנו בעזרת ההורים שלט מידע ובקשה לעוברים ושבים.

בסיור אחר גילינו "כנימה קמחית" על עץ התות שבשטח. למדנו שלא רק בני האדם מגדלים פרות, אלא גם הנמלים "מגדלות" כנימות. הן מגינות על הכנימות וכשהן מלטפות אותן במחושים, הן מקבלות נוזל מתוק מהכנימות, אותן הן מטפחות. זו הייתה ממש דוגמא לעזרה הדדית.

מגוון הפרחים אותם הילדים הכירו גדל. חלק מהצמחים גם היו אכילים כמו: החמצץ, חלמית (חוביזה/ לחם ערבי) והחרדל והילדים נהנו מטעימתם.

הילדים גם גילו שיש צמחים שמהם יש להיזהר כמו הסרפד- צמח שגורם לגירוי בעור כשנוגעים בו. באחד מהסיורים גילינו על השביל ליד השטח המוגן את פרפר נימפית הסרפד. הילדים התפעלו שבזכות צמח "מרגיז" שגורם לגירוד ושהילדים נזהרו ממנו, גדל פרפר יפה שכזה (הזחלים של הפרפר ניזונים מהסרפד). כך, הבינו הילדים את המשמעות של שמירה על כל הצמחים, גם על צמחים שמגרדים או על צמחים לא יפים היוצרים את המגוון הביולוגי.



למען הקהילה הקמנו שלטים למידע על הנעשה בעזרת ההורים. החלטנו להרחיב את השיתוף הקהילתי. יצרנו קשר עם מובילה ירוקה בבית הספר בבלי ירושלמי. הזמנו את ילדי הכיתה הירוקה מבית הספר בבלי ירושלמי. לקראת הסיור ילדי הגן הכינו מפות מסלול אישיות שיעזרו להם בהדרכה. הילדים ציירו את הפרחים, החרקים והמוקדים השונים שבשטח שעליהם ירצו לספר ולהדריך. בסיור חילקנו את הילדים לקבוצות, כשלכל קבוצה היה הורה מלווה (מהורי הגן) שקיבל תקציר ומדריך עם תמונות של המגוון הביולוגי שבשטח. ההורה עזר לילדי הגן במקרה הצורך. הילדים הבוגרים מבית הספר מאוד נהנו מההדרכה שלנו ובד בבד ילדי הגן היו מאוד גאים בעצמם. כמו כן ילדי הגן היו כמובן נרגשים. ילדי הגן הראו לילדי בית הספר את כל מה שגילו וסיפרו להם על המידע המעניין שלמדו. היו ילדים מבית הספר שהופתעו לגלות שילדי הגן יודעים כל כך הרבה ומלמדים את ילדי בית הספר מידע חדש ומעניין. כמו כן, ההורים המלווים מאוד שיתפו פעולה והיו הורים שביקשו להצטרף אלינו שוב ושוב לסיורים בשטח במהלך השנה.



בנוסף לכך, יצרנו קשר רציף של פעילויות בנושא איכות הסביבה עם המורה המובילה מבית הספר בבלי ירושלמי, דורית אלעד- מדריכה למובילות ירוקה. גילינו שבאביב החלמית כבר גדלה מעל לראשי הילדים והילדים יכלו לטעום ממנה כפי שהוריהם והמבוגרים באזור יכלו לטעום בילדותם.



החלטנו שצריך למצוא שם לשטח הבר המוגן. הילדים הציעו שמות, ועשינו הצבעה. ילדי הגן ובית הספר בחרו בשם "שטח דבש בבלי ירושלמי" - ע"ש גן דבש, ביה"ס בבלי-ירושלמי והמתנ"ס.

בשנת תשע"א הרחבנו את הפעילות בשטח דבש בבלי ירושלמי. מתוך כוונה להרחבת המעגל הקהילתי ששומר על השטח, החלטנו לשתף את מרחב גני הילדים בשכונת בבלי. בשיתוף עם ילדי הכיתה הירוקה ובעזרתה של המורה דורית אלעד הזמנו את **כל הגנים העירוניים בשכונת בבלי** להדרכה בשטח דבש בבלי ירושלמי.

נעזרנו בהורי הגן, שליוו וששאלו את ילדי הגן שאלות. הילדים, בתיווכם של ההורים, הדריכו את ילדי הגנים של השכונה. עודדנו את ילדי הגנים והגננות להגיע לסיורים עצמאיים בשטח.

לסיכום, הילדים וצוות גן דבש מקווים שיקומו עוד שטחים מוגנים בערים. חשוב שפרויקטים נוספים יקומו בעיר על מנת לשמר את המגוון הביולוגי. חשוב שלא ישתמשו בקוטלי עשבים. כך ניצור אינטראקציה חיובית בין הילדים והסביבה הקרובה תוך כדי פיתוח אחריות סביבתית ואהבת הטבע.

תודה למפקחת: אורנה יוגב ולצוות גן דבש: אתי עיני, סיון קליין, שרה חזן.